

การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมือง: กรณีศึกษา กลุ่มปลา ๑ เดียว
บ้านห้วยบง ตำบลโนนเมือง อำเภอโนนสังจังหวัดหนองบัวลำภู

The Group Management for Community Enterprise of None-muangSub-district Administrative

Organization: A Case Study of Only One Fish Group, Ban-huey-bong, None-muang

Administrative Organization, Nonesung District, Nong-bua-lampu Province

นฤทัย สติตอินทาพร (Naruetai Satitintaporn)* วิไลวัจน์ ฤกษ์ณะภูติ(Wilaiwatt Grisanaputi)**

บทคัดย่อ

เพื่อศึกษาการจัดการปัญหาและแนวทางการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมือง:กลุ่มปลา๑เดียวบ้านห้วยบงตำบลโนนเมืองอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภูเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ 27 คน เก็บข้อมูล แนวทางการสัมภาษณ์แนวทางการสังเกตแนวทางการสนทนากลุ่ม พบว่าการจัดตั้งกลุ่มได้เลือกกรรมการตามความรู้ความสามารถ ได้จัดทำแผนการผลิต การแปรรูปธุรกิจ แผนการตลาด และการประชาสัมพันธ์ แผนการจัดการด้านการเงินและด้านการบัญชี ปัญหาการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้แก่ปัญหาแผนการผลิตใช้เวลานาน การตลาดและประชาสัมพันธ์ยังขาดการเงินดอกเบี้ยสูงการบัญชีไม่สามารถจะจัดทำบัญชีขั้นสูงได้แนวทางการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนควรจัดทำแผนธุรกิจระยะสั้นเนื่องจากแปรรูปวันต่อวันควรมีบรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจการตลาดและการประชาสัมพันธ์ควรขยายให้ทันสมัยควรหาทุนสนับสนุนการเงินและควรมีฝึกอบรมผู้ทำบัญชีให้ทำบัญชีขั้นสูงได้

ABSTRACT

To study the problem management and guidelines for developing the community enterprise group of None – muang Sub-district Administrative Organization: only one fish Group,Ban huey- Bong Nong-bua-lampu Province, as qualitative research interviews, 27 storage guidelines, guidelines that guide the group discussion. The establishment of a group selected by the BoardCompetent Make a plan Processing business plans, marketing and public relations plans, financial management and accounting. Community enterprise management problems, including the plan for a long time. Marketing and public relations to narrow accounting, finance, high interest can not be prepared for advanced development of enterprises. Sustainable Community Plan should be a short business day since privatization should have attractive packaging, and public relations should extend financial support for reconstruction should be trained bookkeeper and accountants to advanced.

คำสำคัญ: การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล โนนเมือง

Keywords: GroupmagementofcommunityenterpriseNone-muangAdminisAdministrative Oganization

*นักศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

**รองศาสตราจารย์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชนบท และประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาผลผลิตทางการเกษตรเป็นสำคัญ นำพากลุ่มให้อยู่รอดต่อไปได้ (ศิริจันทร์, 2553)

ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นชนบทเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากประชาชนในชนบทอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากประมาณร้อยละ 54 หรือ 35 ล้านคน (สถาบันวิจัยประชากรสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2556- เว็บไซต์) ถ้าหากได้นำทุนในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง เช่น “ การนำทุนชุมชน” แต่ละพื้นที่มาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันและรังสรรค์สภาพบริการและผลิตภัณฑ์ก็สามารถจะนำรายได้มาสู่ครอบครัวและชุมชนได้ ทุนชุมชนในพื้นที่ประกอบด้วย ทุนทางชีวภาพ ซึ่งหมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคมหมายถึง แรงงานของบุคคล และทุนทางวัฒนธรรมได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของการใช้แนวคิดด้าน “ วิสาหกิจชุมชน” อันเป็นการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากและความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งตนเองได้(วิภาวี, 2559)

วิสาหกิจชุมชน เป็นการประกอบกิจกรรมของประชาชนในชุมชน ซึ่งมีหลายประเภทเช่นการทอผ้าไหม การทอผ้าฝ้าย การจักสานตะกร้า กระจาดข้าวเหนียว การทอเสื่ออก หรือการแปรรูปอาหารเช่น การทำปลาาราบอง ทรงเครื่อง การทำไข่เค็มไอโอดีน น้ำผึ้ง ข้าวแตน และ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลา ๑ เดียว ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวนี้สามารถจะสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชนด้านสังคม ทำให้ประชาชนที่ว่างเว้นจากการทำนาและรอฤดูกาลเก็บเกี่ยว ไม่ต้องย้ายถิ่นไปขายแรงงานที่อื่น ประชาชนสามารถจะประกอบอาชีพดังกล่าวอยู่ในท้องถิ่นทำให้ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนมีความเข้มแข็งได้กิจการดังกล่าวได้ดำเนินการมาเป็นเวลาช้านาน แต่ยังมีได้ดำเนินการเป็นรูปแบบที่ชัดเจนทำให้คนในชุมชนและในระดับประเทศไม่ได้ตระหนักและไม่เข้าใจในกิจกรรมดังกล่าวหากมีการส่งเสริมพัฒนาแล้วจะทำให้ชุมชนได้รับผลดีทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม

จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยประชากรจำนวน 517,344 คน ชาย 260,308 คน หญิง 257,036 คน มีทั้งหมด 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอนากลาง อำเภอสุวรรณคูหา อำเภอนาวัง อำเภอศรีบุญเรือง และอำเภอโนนสัง สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย 8 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลโลกม่วง องค์การบริหารส่วนตำบลปางกู่ องค์การบริหารส่วนตำบลกุดคู้องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลโคกใหญ่ และองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมือง (รายงานของอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู, 2559) ในส่วนภารกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลได้กำหนดไว้ 7 ด้าน การกิจดังกล่าวได้รับการกำหนดอยู่ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และด้านสุดท้าย คือ ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว การกิจที่เกี่ยวข้องข้างในนี้ คือ การลงทุนและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร มาตรา 68 (7) ซึ่งองค์กร

บริหารส่วนตำบลโนนเมือง ได้มีบทบาทและหน้าที่ส่งเสริมอาชีพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่บ้านห้วยบง องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมือง ได้ส่งเสริมกลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลา กลุ่มปลา ๑ เดียว ซึ่งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ การส่งเสริมงบประมาณ การให้ความรู้และประสบการณ์ในการจัดการกลุ่ม ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์รูปแบบต่างๆ การจัดทำแผนการผลิต การจัดทำแผนธุรกิจ การประชาสัมพันธ์ การตลาด ตลอดจนทั้งการจัดการการเงิน และการจัดทำบัญชี ให้กับกลุ่มแปรรูปปลาดังกล่าว

กลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลา กลุ่มปลา ๑ เดียว ได้จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 โดยการส่งเสริมขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมือง มีกรรมการจำนวน 7 คน มีสมาชิกเริ่มก่อตั้ง จำนวน 6 คน ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 16 คน การบริหารจัดการกลุ่มเริ่มตั้งแต่การจัดตั้งกลุ่ม การจัดทำแผนการผลิต การจัดทำแผนธุรกิจ การผลิต และการเพิ่มมูลค่า การตลาด การประชาสัมพันธ์ ด้านการเงิน และการทำบัญชี ซึ่งทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ พบว่ามีการดำเนินงานที่ดีที่สุด (Best Practice) ดังจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2548 กลุ่มได้รับการคัดสรรให้เป็นผลิตภัณฑ์ระดับ 3 ดาว ตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในระดับประเทศในปี พ.ศ. 2555 ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 การประกวดการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลาน้ำจืดของกรมประมง ในงานวันประมงแห่งชาติ พ.ศ. 2556 และได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับที่ 1 การประกวดการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลาน้ำจืดของกรมประมง ในงานวันประมงแห่งชาติ (รายงานผลการประเมินความสำเร็จของกลุ่ม, 2556)

จากการที่กลุ่มอาชีพดังกล่าวมีการดำเนินงานประสบผลสำเร็จ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งได้รับรางวัลมาโดยตลอด ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาเรื่องสภาพการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มปลา ๑ เดียว บ้านห้วยบง ตำบลโนนเมือง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมือง : กรณีศึกษา กลุ่มปลา ๑ เดียว บ้านห้วยบง ตำบลโนนเมือง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมือง : กรณีศึกษา กลุ่มปลา ๑ เดียว บ้านห้วยบง ตำบลโนนเมือง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมืองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา กลุ่มปลา ๑ เดียว บ้านห้วยบง ตำบลโนนเมือง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมือง: กรณีศึกษากลุ่มปลา ๑ เดียวบ้านห้วยบง ตำบลโนนเมือง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล
2. การเลือกพื้นที่และเลือกผู้ให้ข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การสร้างเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล

7.การตรวจสอบข้อมูล

8.การวิเคราะห์ข้อมูล

1.กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ประธานกรรมการกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เจริญฤติก เลขานุการกลุ่มกรรมการกลุ่ม ผู้นำชุมชน ผู้บริโภค นายกองค้การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้รู้เกี่ยวกับบริบทของพื้นที่

ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 27 คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการกลุ่ม รองประธานกรรมการกลุ่ม เจริญฤติก เลขานุการกลุ่ม กรรมการกลุ่ม จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน ผู้บริโภค จำนวน 12 คน นายกองค้การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 2 คน และผู้รู้เกี่ยวกับบริบทของพื้นที่ 2 คนจำนวนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้กำหนดตามความเหมาะสมของสถานการณ์(ชาย , 2550)

2. การเลือกพื้นที่และเลือกผู้ให้ข้อมูล

การเลือกพื้นที่วิจัย ได้เลือกบ้านห้วยบง องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมือง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นพื้นที่ศึกษา จากการสัมภาษณ์เบื้องต้นพบว่ากลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลากลุ่มปลา ๑ เดียว สมาชิกกลุ่มมีความสนใจเกี่ยวกับการแปรรูปจากปลาไฟหาคความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา ผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็งและเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนเป็นกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานดังจะเห็นได้จากการได้รับรางวัลต่างๆตลอดมา

การเลือกผู้ให้ข้อมูลได้เลือกโดยกระจายตามสภาพของพื้นที่ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยประธานกรรมการกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เจริญฤติก เลขานุการกลุ่มกรรมการกลุ่ม ผู้นำชุมชน ผู้บริโภค นายกองค้การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้รู้เกี่ยวกับบริบทของพื้นที่

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

3.1 แบบสัมภาษณ์กึ่ง โครงสร้าง (Semi Structured Interview :SSI) เพื่อสัมภาษณ์บริบทบ้านห้วยบง และบริบทของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลากลุ่มปลา ๑ เดียว ตำบลโนนเมือง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

3.2แนวทางกรสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-depth Interview)ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 แนวทางการสังเกต (Observation Guide) เพื่อใช้สังเกตพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมของพื้นที่และของกลุ่มฯทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม(Non- Participant Observation)

3.4แนวทางกรสนทนากลุ่ม(วิไลวงศ์ ,2556) เพื่อสนทนากลุ่มผู้รู้เกี่ยวกับการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อยืนยันข้อมูลและหาแนวทางการพัฒนาการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลา ๑ เดียว

3.5 สมุดบันทึกภาคสนาม เพื่อจดบันทึกข้อมูลที่ได้สัมผัสการสังเกตจากปรากฏการณ์ หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและบันทึกเหตุการณ์ประจำวัน

3.6 กล้องบันทึกภาพ เพื่อบันทึกภาพขั้นตอนกระบวนการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มปลา ๑ เดียวบ้านห้วยบง ตำบลโนนเมือง อำเภอโนนสูง จังหวัดหนองบัวลำภู

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณบดีคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบลโนนเมือง เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาสืบค้นจากเอกสาร วรรณกรรม รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัยและพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

4.3 การถ่ายภาพกระบวนการผลิต การขายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาของกลุ่ม

4.4 เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม สัมภาษณ์ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview : SSI) แนวทางการสังเกต (Observation Guide) และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูล เดือน มิถุนายน 2559 - ธันวาคม 2559

6. การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล ทำเป็น 2 ระยะ ตั้งแต่รวบรวมข้อมูลในภาคสนาม และหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) การตรวจสอบแหล่งที่มาได้แก่ แหล่งเวลาสถานที่และบุคคล นอกจากนี้ยังได้ตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยการใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการสัมภาษณ์ การซักถามพร้อมกันเมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว นำข้อมูลไปวิเคราะห์ตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แนวทางการสัมภาษณ์ แนวทางการสังเกต การจดบันทึกภาคสนามมาจำแนกเป็นหมวดหมู่ระเบียบวิธีเกี่ยวกับกิจกรรมตามกรอบแนวความคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น วิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นสำคัญตีความข้อมูลความคิดเห็นแต่ละชุดเป็นช่วงๆหลังจากตรวจสอบข้อมูลแล้ว หากข้อมูลบางประเด็นไม่ครบถ้วนจะเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในการวิเคราะห์ข้อมูลจะ ใ้ศัพท์ของผู้ให้ข้อมูลเพื่อยืนยันข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือและมีความชัดเจนยิ่งขึ้น และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 27 คน เป็นชาย 13 คน หญิง 14 คน อายุในช่วงมากที่สุดคือ 40-49 ปี จำนวน 11 คน รองลงมาอยู่ในช่วง 50-59 ปี จำนวน 10 คน ช่วงอายุ 30-39 คนจำนวน 2 คน ช่วงอายุ 60-69 จำนวน 3 คน และน้อยที่สุดช่วงอายุ 70-79 ปี จำนวน 1 คน

ระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาปริญญาตรี มากที่สุดจำนวน 12 คน รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6 คน ระดับประถมศึกษา 5 คน ระดับปริญญาโท จำนวน 3 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1 คน สถานภาพสมรส จำนวน 26 คน โสด จำนวน 1 คน

อาชีพรับราชการมากที่สุด จำนวน 11 คน รองลงมาทำนา 8 คน นักการเมือง 3 คน ค้าขาย 2 คน แม่บ้าน 1 คน พนักงานบริษัท 2 คน

1. สภาพการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน: กลุ่มปลาเด็ย

2.1 ด้านการจัดตั้งกลุ่ม

ด้านการจัดตั้งกลุ่ม สรุปได้ว่าเป็นการเกิดจากความต้องการของประชาชนและสตรี ในชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงานของกลุ่มซึ่งสมาชิกทุกคนมีความรักสามัคคีเสียสละ ซื่อสัตย์และเอาใจใส่ในการทำงาน โดยการให้ความรู้ในด้านการจัดตั้งกลุ่มให้แก่หน่วยงานราชการ เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตส่วนภูมิภาคขอนแก่น องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมือง สถานีตำรวจภูธร โนนเมือง การเลือกกรรมการต่างๆเลือกตามความรู้ความสามารถและความเหมาะสมดังกล่าวของนางนุช(นามสมมุติ) ผู้ริเริ่มจัดตั้งกลุ่มว่า “...การจัดตั้งกลุ่มได้เลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถและความเหมาะสม...”

2.2 ด้านการจัดทำแผนผลิต

ได้ทำแผนเกี่ยวกับแรงงานการผลิต ทุนที่ใช้ในการผลิต การหาวัตถุดิบ การแปรรูปดังกล่าวของนางพร (นามสมมุติ) ซึ่งเป็นประธานกลุ่มว่า “...ได้ทำแผนแรงงานการผลิต ทุน ที่ใช้ในการผลิต การหาวัตถุดิบทั้งการแปรรูปอีกด้วย...”

2.3 ด้านการจัดแผนธุรกิจ

ได้จัดทำแผนธุรกิจเกี่ยวกับการผลิตตามความ

ต้องการของตลาด ดังคำกล่าวของนางวร(นามสมมุติ)ซึ่งเป็นรองประธานกรรมการกลุ่มว่า “...ได้จัดทำแผนธุรกิจเกี่ยวกับการผลิตตามความต้องการของตลาด...”

2.4 ด้านการผลิตและเพิ่มมูลค่า

การดำเนินกิจกรรมต่างๆของกลุ่มสามารถเพิ่มมูลค่าของผลผลิต ได้ดำเนินการแปรรูปโดยการทำปลาแห้งแดดเดียว ปลาต้มตัว หม่าปลา ส้มไข่ปลา ปลาต้มสายเดี่ยว การบรรจุภัณฑ์โดยการใส่ถุงพลาสติกมีตราหือพร้อมประวัติการผลิต และช่วยเพิ่มรายได้ของกลุ่มและที่สำคัญคือได้สร้างความสามัคคี กลมเกลียว เป็นปึกแผ่นมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกในด้านต่างๆ ช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งโดยการจัดให้มีกิจกรรมศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จและได้นำความรู้จากการศึกษาดูงานมาพัฒนาการแปรรูปจนได้คุณภาพ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมืองสนับสนุนงบประมาณในการจัดอบรมศึกษาดูงานตลอดจนให้คำแนะนำส่งเสริมในการผลิตอย่างถูกต้องตามมาตรฐานการผลิตอาหารดังกล่าวของนางฉลาด(นามสมมุติ)เจ้าหน้าที่ของอบต.ว่า “...ได้ปรับปรุงการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าโดยการใส่บรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจประวัติการผลิตและมีการไปศึกษาดูงานที่อื่นเพื่อนำประสบการณ์มาประยุกต์ใช้...”

2.5 ด้านการตลาด

ได้มีช่องทางการจัดจำหน่ายอยู่ 2 แบบ คือ

2.5.1 การขายปลีกสำหรับการขายปลีกทางกลุ่มจะขายให้กับบุคคลทั่วไปโดยจะขายอยู่ที่ทำการกลุ่มเป็นหลักและนำไปจำหน่ายตามงาน OTOPงานประจำปี หรือนิทรรศการต่างๆ

2.5.2 การขายส่งและการขายทางอินเทอร์เน็ตเนทส่วนการขายส่งนั้นจะขายให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับสินค้าดังกล่าวของนางเพียร (นามสมมติ)ซึ่งเป็นฝ่ายการตลาดว่า “...ได้จัดจำหน่ายสินค้าทั้งขายปลีกและขายส่ง การขายปลีกได้ขายที่งานโอท็อป งานประจำปีส่วนการขายส่งโดยการขายทางอินเทอร์เน็ต...”

2.6 ด้านการประชาสัมพันธ์

ประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ทีวี ปากต่อปาก แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ แต่ที่ได้รับชื่อเสียง คือ ปากต่อปากจึงทำลูกค้าประทับใจในรสชาติจึงมียอดขายส่งซื้อทุกวันจากต่างจังหวัดดังกล่าวของนายวรรณ(นามสมมติ)เจ้าหน้าที่อบต.ว่า “...ได้ประชาสัมพันธ์หลายวิธีเช่นจากอินเทอร์เน็ต แผ่นพับ ปากต่อปาก มียอดขายซื้อทุกวันจากต่างจังหวัด...”

2.7 ด้านการจัดการเงิน

ได้บันทึกรายรับรายจ่ายของกลุ่มมีเงินทุนครั้งแรก 3,200 บาท นอกจากเงินที่ทางสมาชิกได้ร่วมกันระดมหุ้นในครั้งแรกแล้วนั้น กลุ่มยังได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ในการบริหารกลุ่มอีกจำนวนมาก ดังนี้ พ.ศ. 2551 ต่อเติมอาคารจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นเงิน 207,500 บาท ได้รับการสนับสนุนแผงโซล่าเซลล์40แผ่นจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นเงิน 1,000,000 บาท องค์การบริหารส่วนจังหวัดอีก เป็นเงิน 200,000 บาท และได้้นำกำไรไปช่วยบริจาคเพื่อสังคมดังกล่าวของนางทอง(นามสมมติ)เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินว่า “นำเงินที่ได้บันทึกรายรับรายจ่ายทุกครั้งและนำกำไรไปช่วยบริจาคสังคม”

2.8 ด้านการบัญชี

กลุ่มได้ทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างง่ายและเป็นรูปธรรม โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ดังกล่าวของนางชาติ(นามสมมติ)ว่า “...กลุ่มได้ทำบัญชีรับจ่ายอย่างง่ายตรวจสอบได้...”

3. ปัญหาการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน : กลุ่มปลา ๑ ตีโย

พบว่า ปัญหาของกลุ่มมีอยู่บางประการ แต่ทางกลุ่มก็พอที่จะแก้ไขและหาทางออกได้จากการศึกษาเอกสารสัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสนทนากลุ่ม ทำให้พบประเด็นปัญหา โดยสรุปดังนี้

3.1 ด้านการจัดตั้งกลุ่ม ไม่มีปัญหาทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม

3.2 ด้านการจัดทำแผนผลิตแผนผลิตควรเป็นแผนระยะสั้นเพราะต้องผลิตวันต่อวัน

3.3 ด้านการจัดแผนธุรกิจ ไม่มีปัญหา

3.4 ด้านการตลาด ช่องทางการตลาดแคบ

3.5 ด้านการผลิตและเพิ่มมูลค่า ไม่มีปัญหาดังกล่าวของนางพร (นามสมมติ) ประธานกรรมการกลุ่มว่า “...ด้านการผลิตและเพิ่มมูลค่าไม่มีปัญหาอุปสรรคใดๆ...”

3.6 ด้านการประชาสัมพันธ์ ยังไม่กว้างไกลเพราะต้องใช้งบประมาณมากดังกล่าวของนายศักดิ์(นามสมมติ)เจ้าหน้าที่อบต.ว่า “...ด้านประชาสัมพันธ์ยังไม่กว้างไกลต้องใช้งบประมาณในการปรับปรุง...”

3.7 ด้านการเงิน ดอกเบี้ยในการกู้ยืมลงทุนสูง

3.8 ด้านการบัญชี ไม่สามารถจะทำบัญชีขั้นสูงได้ดังกล่าวของนางเพียร(นามสมมุติ)ว่า “...ด้านการบัญชี ไม่สามารถจะทำบัญชีขั้นสูงได้...”

4. แนวทางการพัฒนาการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน : กลุ่มปลา ๑ เดียว

หลังจากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญแล้วพบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมืองอย่างยั่งยืน การจัดทำแผนธุรกิจ ควรจัดทำแผนระยะสั้นด้วยเนื่องจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลาเป็นการผลิตวันต่อวัน การเพิ่มมูลค่าควรมีบรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจกว่านี้ การตลาดและการประชาสัมพันธ์ควรขยายให้กว้างไกล โดยเฉพาะการใช้สื่อด้านสังคม(Social Media) นอกจากนี้ควรมหาทุนสนับสนุนการเงิน และควรมีฝึกอบรมผู้ทำบัญชีขั้นสูงได้

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้พบประเด็นที่น่าสนใจ จึงได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1) สภาพการจัดตั้งกลุ่มของกลุ่มปลา ๑ เดียว พบว่า เกิดจากความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน มีความรัก สามัคคี เสียสละซื่อสัตย์ การจัดกลุ่มเพื่อสร้างรายได้โดยคำแนะนำของฝ่ายรัฐเช่นเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมืองกรมการฝ่ายต่างๆได้เลือกสรรกันเองตามความรู้ความสามารถ ความเหมาะสม นอกจากนี้การจัดการกลุ่มยังได้จัดการเกี่ยวกับการจัดทำแผนการผลิต การจัดการแผนธุรกิจ ด้านการผลิตและการเพิ่มมูลค่า การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจัดการด้านการเงินและการทำบัญชีซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนิติธรรมา (2554) วิจัยเรื่องการจัดการวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านหญ้าปล้องผลการจัดตั้งกลุ่มโดยสร้างงานรายได้-แบ่งหน้าที่อย่างชัดเจนใช้แรงงานในชุมชนแต่มีความแตกต่างเกี่ยวกับการจัดการเพียง4ด้านเช่นด้านบุคคลงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และการจัดการหรือดำเนินการโดยมีการจัดการด้วยกิจกรรมพื้นฐาน ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์การ การนำและการควบคุม ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การจัดการที่ประสบผลสำเร็จ การจัดการต้องมีการวางแผนและการใช้แรงงานในชุมชนที่มีความชำนาญจึงจะทำให้การจัดการวิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจสังคมโดยยั่งยืน

1) ปัญหาการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของ

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมืองพบว่า การวางแผนการผลิตเป็นแผนระยะ 3 ปี ซึ่งไม่เหมาะสมกับการแปรรูปวันต่อวัน การตลาดและการประชาสัมพันธ์ไม่กว้างไกล ขาดงบประมาณสนับสนุน การเงินได้กู้ยืมเงินดอกเบี้ยสูง ผู้จัดทำบัญชีสามารถทำบัญชีรับจ่ายง่าย ๆ ไม่มีความรู้ที่จะทำบัญชีขั้นสูงได้ ซึ่งมีความแตกต่างกับงานวิจัยของ สุธีรา (2549) วิจัยเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดเชียงใหม่พบว่าการตลาดราคาสินค้าแพงกว่าคู่แข่ง ขาดแผนการตลาดออกการค้า เรื่องบริหารการเงินมีหนี้ ขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการงานไม่เป็นระบบการสื่อสารภายในไม่ชัดเจน ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรรมการกลุ่มหรือผู้บริหารต้องมีประสบการณ์ สามารถสื่อสารทั้งภายในกลุ่มหรือภายนอกกลุ่มได้อย่างชัดเจน

2) แนวทางการพัฒนาการจัดการกลุ่มวิสาหกิจ

หกิจชุมชนควรจัดทำแผนการผลิตทั้งระยะสั้นระยะยาว ควรพัฒนาวิธีการประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ โดยเฉพาะทางอินเทอร์เน็ตควรพัฒนานักบัญชีให้สามารถจัดทำขั้นสูงได้ซึ่งมีความแตกต่างกับงานวิจัยของนิติธรรมา (2554) วิจัยเรื่อง การจัดการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอผ้าบ้านหนองหญ้าปล้องอ.มัญจาคีรี ขอนแก่น พบว่า แนวทางการจัดการกลุ่มผู้ความ ยั่งยืน ควรให้ความสำคัญกับด้านบุคคล งบประมาณ การจัดการด้านวัสดุ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษา

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปฏิบัติ

1.1 การจัดทำแผนการผลิต ควรจัดทำแผนระยะสั้นและแผนระยะยาวควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการแปรรูปลานเป็นการผลิตวันต่อวัน

1.2 ควรพัฒนาวิธีการประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เพื่อให้มีการประชาสัมพันธ์เข้าถึงผู้บริโภคทุกกลุ่มได้ไม่ว่า ชาวบ้านหรือชาวต่างประเทศได้

1.3 ควรมีการพัฒนาผู้ทำบัญชีเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีระดับสูงได้และควรให้การสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน ในการผลิต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยแบบผสม(Mixed Method

Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลา ๑ เดียว

2.2 ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(Participation Action Research-PAR)เกี่ยวกับสภาพปัญหาและรูปแบบการจัดการ วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อื่นได้

2.3 ควรทำวิจัยประเมินผลเกี่ยวกับผลกระทบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลา๑เดียว ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาคณะกรรมการสอบและขอขอบพระคุณผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมือง เจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมือง ซึ่งได้ให้ข้อมูลที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมสหกรณ์การเกษตร. (2548). วิสาหกิจชุมชน. กรมส่งเสริมการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ชาย โภชิติตตา. (2550). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยคุณภาพ. กรุงเทพฯ:อมร พรินติ้ง.

รายงานข้อมูลท้องถิ่น. (2559). เอกสารประกอบรายงานความสำเร็จของกลุ่มปลา๑เดียว.

เทศบาลเมืองหนองบัวลำภู. (2558). รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำเดือน ธันวาคม.

นิติธรรมา ฮามคำไพ. (2554). การจัดการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านหนองหญ้าปล้อง.

- วิไลวัจน์กฤษณะภูติ. (2559). การสนทนากลุ่ม. ขอนแก่น:บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- วิภาวี กฤษณะภูติ. (2559). การจัดการวิสาหกิจชุมชน. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริจันทร์ เชื้อสุวรรณ. (2553). การบริหารจัดการกลุ่มเพื่อพัฒนา. สำนักงานวิจัยแห่งชาติ(วช).
- สุธีรา ไชยเทพ. (2549). การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารในจังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ. มหามบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันวิจัยประชากรสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2556). ประชากรสังคม. <http://www.pr.mahidol.ac.th/ipsrbeta/th/index.aspx>.